

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ XO‘JALAIGI VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIQUERSITETI
AKADEMIK AXLOQ KODEKSI

“TASDIQLANGAN”
TDAU Kengashining № ____ qarori
2025-yil ____dekabr

Toshkent-2025

MUNDARIJA

KIRISH	3
I. Umumiy qoidalar va asosiy tushunchalar.....	3
II. Akademik axloqning umumiy asoslari va tamoyillari	5
III. O`qituvchilar uchun axloq standartlari.....	7
IV. Talabalar uchun axloq standartlari.....	11
V. Xodimlar uchun axloq standartlari.....	16
VI. Manfaatlarni to`qnashuvi va korrupsiyaga qarshi kurashish.....	19
VII. Yakuniy qoidalar.....	27

KIRISH

Akademik axloq kodeksi akademik halollik va axloq etikasini belgilab beradigan qoidadir.

Akademik axloq kodeksi akademik halollik va axloq etikasi bo'yicha xalqaro tan olingan standartlarni e'tirof etadi. Universitet mazkur standartlarni joriy qilish maqsadida o'z faoliyatida akademik halollik va axloq etikasi qoidalariga qat'iy rioya qilishni yetuk kadrlar tayyorlash hamda ilm-fanni rivojlantirishning ustuvor vazifasi etib belgilaydi.

Toshkent davlat agrar universiteti Akademik axloq kodeksi (keyingi o'rinlarda – Kodeks) bilan belgilab berilayotgan qoidalarga rioya qilish uchun asosiy mas'uliyat har bir talaba, professor-o'qituvchi va xodim zimmasiga yuklatiladi. Bunda, universitetning har bir a'zosi boshqalarning huquqlarini hurmat qilish, vakolati doirasidan tashqari ishlarga aralashmaslik, korrupsiya hamda ta'magirlikka yo'l qo'ymaslik va boshqa axloqiy me'yorlarni buzmaslikni namoyon etishlari zarur.

Mazkur Kodeks va uning asosiy qoidalari universitetning o'quv, ilmiy, ma'naviy-ma'rifiy hamda antikorrupsion faoliyatida akademik halollik hamda axloq etikasining umumqabul qilingan standartlarini joriy qilishga qaratilgan bo'lib, ushbu sohadagi uchta muhim vazifani amalga oshirishni belgilaydi:

- 1) Axloqiy qoidalarni o'rnatish hamda nomaqbul xatti-harakatlarning oldini olish;
- 2) Universitet talabalari va xodimlarida plagiat (ko'chirmachilik)ga murosasiz munosabatda bo'lish kayfiyatini shakllantirish hamda akademik halollikni keng targ'ib qilish;
- 3) Akademik axloq borasida talabalar va xodimlar uchun mos bo'lgan axloqiy xususiyatlarni shakllantirish.

Ushbu Kodeks talablari universitet obro'si hamda nomiga putur yetkazmaslik, o'quv, ilmiy, ma'naviy-ma'rifiy hamda antikorrupsion faoliyatning barcha ishtirokchilarida axloqiy fazilatlarni oshirish, o'zaro hurmat bilan munosabatda bo'lish kayfiyatini shakllantirish maqsadini ko'zlaydi.

Mazkur Kodeks 2024/2025 o'quv yilidan boshlab amal qiladi.

I.Umumiy qoidalar va asosiy tushunchalar

1. Toshkent davlat agrar universiteti (keyingi o'rinlarda - universitet) Akademik axloq kodeksi (keyingi o'rinlarda - kodeks) universitet jamoasi faoliyatida kuzatilishi kerak bo'lgan qadriyatlar va axloqiy tamoyillarni va axloqiy xulq-atvorning asosiy standartlarini belgilaydi va tartibga soladi. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi yoki Universitetning ichki hujjatlari bilan bevosita qamrab olinmagan muhim xatti-harakatlardan cheklanishni talab qiladi.

2. Kodeksning asosiy vazifasi akademik halollik va axloq etikasi qoidalarini belgilash, ularni amalga oshirish va nazorat qilishni ta'minlash, shuningdek talabalar (bakalavriat va magistratura talabalari), tadqiqotchilar, pedagog xodimlar, ishchi xodimlar doirasida akademik halollik, ta'lim va mehnat faoliyatidagi axloq etikasi tamoyillarini belgilashdan iborat.

3. Asosiy tushunchalar:

Akademik halollik – o'qish va yozma ishlarni bajarishda (testlar, esselar, bitiruv malakaviy ishlari va dissertatsiyalar), oraliq va yakuniy nazoratlar, imtihonlarda savollarga javob berishda, tadqiqot olib borishda, o'z bilimini ifoda etishda, pedagog xodimlar va boshqa xodimlar hamda talabalar bilan munosabatlarda halollikni ifoda etadigan qadriyatlari va tamoyillarining majmui. Bunda tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ma'lumotlar, ilmiy natijalar, usullar, protseduralar va ilmiy nashrning holati haqqoniy va xolisona ko'rsatilishi, plagiat (ko'chirmachilik), mavjud ma'lumotlarni soxtalashtirish (falsifikatsiya) hamda qalbaki ma'lumotlarni yaratish (fabrikatsiya)ga yo'l qo'yimaslik lozim;

Axloq etikasi – talabalar, tadqiqotchilar, professor-o'qituvchilar va ishchi xodimlari o'z faoliyatining barcha shakllarida halollik, shaxsiy mas'uliyat, ochiqlik va boshqalarning huquqlarini hurmat qilish, professional yondashuv, akademik obro'ni saqlash va boshqa umume'tirof etilgan etika qoidalari va tamoyillarining majmui;

Vijdonlilik – baholanadigan va baholanmaydigan o'quv hamda ilmiy ishlarni halol, munosib bajarish;

Ochiqlik (shaffoflik) – talabalar, professor-o'qituvchilar va universitetning boshqa xodimlari o'rtasida oshkoralik hamda o'zaro ishonch asosida ta'lim, ilmiy ma'lumotlar, manbalar, tadqiqot usullari, vositalar, natijalar va g'oyalar almashinuvi. Bunda ilmiy ish va uning natijalari borasida bildirilgan tanqidiy fikrlar hamda yangi g'oyalar ishni takomillashtirishga qaratilgan bo'ladi;

Huquq va erkinliklarni hurmat qilish – ijodiy fikr va g'oyalarni erkin ifoda etish huquqi;

Tenglik – har bir talaba, professor-o‘qituvchi, tadqiqotchi va boshqa xodimlarning akademik halollik hamda axloq etikasi qoidalariga rioya qilish va ularning buzilishi uchun teng javobgar bo‘lishi;

Manfaatlar to‘qnashuvining oldini olish – talabalar, izlanuvchilar va xodimlarning o‘ziga ma’lum bo‘lgan, universitet faoliyatiga ziyon yetkazadigan moliyaviy va boshqa xarakterdagi manfaatlar to‘qnashuvi haqida tegishli shaxsga xabar berishlari;

Diskriminatsiyaga yo‘l qo‘ymaslik – xodimlar, tadqiqotchilar yoki talabalarni jinsi, irqi, etnik kelib chiqishi, ijtimoiy mavqeyi yoki (ilmiy salohiyati va halolligi bilan bog‘liq bo‘lmagan) boshqa omillar asosida kamsitishga yoki imtiyozlar belgilashga yo‘l qo‘yilmasligi;

Ehtiyotkorlik – beparvolik natijasida xato va kamchiliklarga yo‘l qo‘ymaslik, o‘z ishini hamda tegishli mavzuga oid boshqa ishlarni va ma’lumotlarni lozim darajadagi e’tibor bilan o‘rganish, tahlil qilish hamda shakllantirish mas’uliyati;

Sir tutilishi lozim bo‘lgan axborot maxfiyligiga rioya etish – shaxsga doir ma’lumotlar bilan ishlash tartibiga hamda tijorat va xizmat sirlari maxfiyligiga rioya etish;

Akademik muhitda professional xushmuomalalik va madaniyat – akademik faoliyat va ilmiy tadqiqotlarda o‘zaro suhbat, bahs va munozaralarda professional madaniyatga qat’iy rioya qilish, xushmuomalalik va etika qoidalarini shaxsiy xarakter va yutuqlardan ustun qo‘yish.

II. Akademik axloqning umumiy asoslari va tamoyillari

4. Universitet jamoasi a’zolari o‘zlarining tarixiy meros bo‘lib qolgan missiyalarining ahamiyatini tushungan holda quyidagi axloqiy tamoyillarga amal qilishlari kerak:

Akademik erkinlik va mas’uliyat tamoyili

4.1. Universitet jamoasi a’zolari o‘z fikrlari va tanqidiy munosabatlarini erkin va ochiq ifoda etishlari, hech qanday cheklovsiz fikr almashishlari, tadqiqot guruhlari tuzishlari, ilmiy-tadqiqot va ijodiy ishlar uchun mavzu va uslublarni, shuningdek, oliy ta’lim maqsadlari va usullarini tanlashlari mumkin ekanligi tushuniladi.

4.2. Universitet jamoasining har bir a’zosi:

4.2.1. Universitetning umumiy manfaatlarini hurmat qilish va uning maqsadlarini amalga oshirishda maksimal darajada yordam berishi;

4.2.2. Qaror qabul qilishda xolislikni saqlashi;

4.2.3. Universitet nomi bilan bog'liq loyihalar, tadqiqotlar yoki testlarni boshlash, amalga oshirish va amalga oshirishga yordam berishda ular va ularning natijalari universitetning umumiy manfaatlariga mos kelishiga ishonch hosil qilishi;

4.2.4. Universitetning o'zini o'zi boshqarish organlari uning shaxsi, oila a'zosi, qarindoshi yoki biznes sherigi bilan bog'liq moliyalashtirish, rag'batlantirish yoki sanksiya qo'llash to'g'risida qarorlar qabul qilganda ovoz berish huquqidan foydalanmasligi;

4.2.5. Universitet nomidan siyosiy, diniy yoki xususiy tijorat faoliyati uchun foydalanmasligi;

4.2.6. Mansab mavqeini suiiste'mol qilish orqali akademik erkinlikni cheklamasligi zarurdir.

4.3. Akademik erkinlik va javobgarlik tamoyili quyidagilarga ziddir:

4.3.1. Boshqa qarashlarga nisbatan murosasizlik;

4.3.2. Birovning fikrini mensimaslik yoki qasddan cheklash;

4.3.3. Noto'g'ri ma'lumotni qasddan tarqatish (to'g'ri emas) va tarafkashlik;

4.3.4. Universitet, inson, tabiat, jamiyat yoki madaniyatga aniq zarar yetkazadigan loyihalarda ishtirok etish.

Universitet jamoasi ichidagi axloqiy o'zaro munosabatlar tamoyili

4.4. Universitet jamoasi a'zolari o'rtasidagi munosabatlar hurmat, yaxshi niyat va xolislikka asoslanadi.

4.5. Universitet jamoasi a'zolari va ishning xarakteri, nutq, xatti-harakatlar yoki akademik baholar orqali bir-birlarini yoshi, jinsi, nogironligi, tashqi ko'rinishi, irqi yoki etnik kelib chiqishi, millati, dini yoki e'tiqodi, oilaviy ahvoli bo'yicha kamsitish va kamsitishlarga duchor bo'lmasligi kerak..

4.6. Universitetda shaxsiy maxfiylik himoya qilinadi va shaxs haqidagi shaxsiy ma'lumotlar uning roziligisiz oshkor qilinishi mumkin emas.

4.7. Jamoa ichidagi axloqiy munosabatlar tamoyilii quyidagilarga ziddir:

4.7.1. Boshqa jamoa a'zolarini kamsitish va o'zinikidan foydalangan holda haddan tashqari byurokratiya ustunlik (masalan, lavozim);

4.7.2. Shaxsning huquqlarini buzadigan yoki uning qadr-qimmatini kamsituvchi xatti-harakatlarga bag'rikenglik;

4.7.3. Fan o'rgatgan, ish nazorati yoki boshqa har qanday to'g'ridan-to'g'ri aloqasi bo'lgan shaxslar tomonidan qilingan jismoniy yoki ruhiy zo'ravonlik.

Akademik halollik tamoyili

4.8. Akademik halollik tamoyili intellektual mulkni hurmat qilish, jamoat va xususiy manfaatlarni ajratish, adolat, baholashning xolisligiga asoslanadi.

4.9. Akademik halollik tamoyili quyidagilarga ziddir:

4.9.1. Tadqiqot ma'lumotlarini plagiat, qalbakilashtirish yoki qasddan adolatsiz talqin qilish;

4.9.2. Mansab vakolatini suiiste'mol qilgan holda hammualliflikni belgilash, shuningdek ilmiy-tadqiqot faoliyatida yordam ko'rsatgan shaxslar yoki tashkilotlar tomonidan qo'shgan hissani rad etish yoki yashirish;

4.9.3. O'z mansab mavqeini suiiste'mol qilish yoki universitet moddiy resurslaridan shaxsiy maqsadlarda mo'ljallanmagan maqsadlarda foydalanish;

4.9.4. Adolatsiz raqobat;

4.9.5. Firibgarlik yoki firibgarlikka toqat qilish;

4.9.6. Korruptsiya yoki korruptsiyaga toqat qilish;

4.9.7. Hamma uchun mo'ljallangan ma'lumotlarni yashirish yoki buzish;

4.9.8. O'z xizmat vazifalariga muvofiq bajarilishi kerak bo'lgan xizmat yoki ish uchun bevosita yoki bilvosita sovg'alarni qabul qilish yoki talab qilish;

4.9.9. Taqdim etilgan ish sifati va nomzodning kasbiy xususiyatlariga emas, balki shaxsiy yoki mafkuraviy munosabatlarga asoslangan baholash.

Sodiqlik tamoyili

4.10. Sodiqlik tamoyili kollegiallikka tayanadi.

4.11. Jamoa a'zolari universitetning maqsadlarini amalga oshirishga yordam berishlari kerak.

4.12. Sodiqlik tamoyiliga quyidagilar ziddir:

4.12.1. Talaba, o'qituvchi yoki xodimni nomaqbul xatti-harakati yoki o'quv intizomini buzganligi sababli kamsitish;

4.12.2. Universitet yoki uning hamjamiyati a'zolari to'g'risidagi noto'g'ri, bila turib chalg'ituvchi yoki maxfiy ma'lumotlarni ommaga oshkor qilish;

4.12.3. Universitet obro'siga putur yetkazish.

4.13. Universitet jamoasi haqidagi ma'lumotlarni noqonuniy oshkora qilish sodiqlik tamoyilini buzish hisoblanadi.

III. O'qituvchilar uchun axloq standartlari

5. Ushbu standart shaffoflik, hurmat, xolislik, xayrixohlik, kamsitmaslik tamoyillari asosida quriladi.

6. Professor-o'qituvchilar ushbu Kodeksda sanab o'tilgan tamoyillarga hamda quyidagilarga rioya qilishlari kerak:

6.1. Talabaning akademik baholari yoki jazo choralari to'g'risidagi ma'lumotlarni uchinchi shaxslarga oshkor etmasligi;

6.2. Talaba haqidagi shaxsiy ma'lumotlardan talabaning roziligisiz o'quv yoki tadqiqot materiali sifatida foydalanmasligi;

6.3. Talabaning jamoatchilik himoyasiga taqdim etilmagan yozma ishi bo'yicha kuzatuv va mulohazalar uchinchi shaxslarga ochiq bo'lmasligiga ishonch hosil qilishi, talabalar va o'qituvchilarning akademik muvaffaqiyatsizliklarini

boshqa talabalar va o'qituvchilar bilan muhokama qilmasligi kerak, bunda talaba faoliyatini baholash uchun zarur bo'lgan hollar mustasno.

7. Talabalarning bilim va ko'nikmalarini baholash adolatli, xolisona bo'lishi kerak va quyidagilar mumkin emas:

7.1. Insofsizlik, ko'chirmachilik, chalg'itish, ma'lumotlarni soxtalashtirish, imtihon yoki kredit test natijalarini aldash, imtihon yoki kredit imtihonida tashqi yordamdan foydalanish, o'zganing yozma ishini o'zinikidek topshirish, yozma ishlarni bajarish yoki boshqa talabalar uchun boshqa topshiriqlarni bajarish, bir nechta mavzu bo'yicha bir xil yozma ishlarni topshirish;

7.2. O'qituvchilar o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini faqat eng yuqori yoki faqat eng past baholar bo'yicha baholashlari mumkin emas, albatta, o'quvchilarning ishlash darajasini hisobga olmaganda;

7.3. Talabalarni baholash talabaning oliy ta'limga taalluqli bo'lmagan siyosiy, jamoat yoki boshqa faoliyatdagi ishtiroki, shuningdek, shaxsiy yoqtirishlari yoki yoqtirmasliklari bilan bog'liq bo'lishi mumkin emas.

8. O'qituvchilarning axloqiy me'yorlari quyidagilarga ziddir:

8.1. Talaba bilan e'tirof etilgan axloqiy tamoyillarga zid bo'lgan munosabatlarni boshlashni maqsad qilganlik;

8.2. Oila a'zosi, yaqin do'sti, qarindoshi yoki biznes sherigiga nisbatan o'qituvchi rolini o'z zimmasiga olish (sinov, yozma ishlarni nazorat qilish va h.k.)

IV. Talabalar uchun axloq standartlari

9. Ushbu standart kollegiallik, do'stonalik, halollik, bag'rikenglik tamoyillariga asoslanadi. Talaba quyidagi majburiyatlarni oladi:

9.1. Boshqalarning qarashlarini hurmat qilish, to'g'ri kuzatish va boshqalarning shaxsiy fazilatlarini bag'rikenglik bilan baholash;

9.2. Boshqa talabalar va universitet jamoasi a'zolari haqidagi maxfiy ma'lumotlarni muhokama qilish va oshkor qilishdan tiyilish;

9.3. Odob-axloq qoidalarini buzgan holda, ichkilikbozlik, giyohvandlik yoki boshqa turdagi giyohvandlik va noo'rin xatti-harakatlar orqali talabaning nomini universitet ichida va undan tashqarida kamsitishdan tiyilish;

9.4. Universitetning mol-mulkini saqlash, universitet binosi va hududida belgilangan tartibga rioya qilish;

9.5. O'qituvchi bilan tan olingan axloqiy tamoyillarga zid bo'lgan munosabatlarga kelishdan saqlanish.

10. Universitet talabalari akademik halollik va axloq etikasiga rioya qilishlari kerak. Akademik halollik va axloq etikasining eng jiddiy buzilishi quyidagilardir:

10.1. **Plagiat** - boshqa birovning g'oyalarini o'zinikidek taqdim etish. Plagiat holatlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

10.1.1. Boshqasining matni iqtiboslarsiz, ya'ni qo'shtirnoqsiz yoki uni matnning qolgan qismidan ajratmasdan (masalan, alohida xatboshida yoki kursivda) taqdim etiladi;

10.1.2. Boshqa birovning fikrini, illyustrativ materialini yoki ma'lumotlarini tegishli manbaga havola qilmasdan takrorlash yoki keltirish.

10.2. **Kollokvium** - kredit testi yoki imtihon paytida aldash va hokazo. Kollokvium holatlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

10.2.1. Javoblar yozilgan qog'oz ishlatish yoki bila turib boshqasiga javoblar yozilgan qog'oz ishlatishga ruxsat berish va boshqa ruxsat etilmagan vositalardan foydalanish;

10.2.2. Boshqa birovning yozma ishi yoki ish natijalarini o'zinikidek taqdim etish;

10.2.3. Bir xil yozma ishni bir nechta talaba tomonidan topshirish;

10.2.4. Boshqa shaxs uchun biron bir topshiriqni bajarish;

10.3. Soxtalashtirish / qalbakilashtirish. Soxtalashtirish /qalbakilashtirish holatlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

10.3.1. O'qituvchi tomonidan baholangan yozma ishni yuqori baho talab qilish uchun o'zgartirish;

10.3.2. Boshqa shaxsning imzolari, yozuvlari yoki boshqa hujjatlarni qalbakilashtirish;

10.3.3. O'quv topshiriqlari (laboratoriya, kurs ishlari va boshqa ishlar) ma'lumotlarini yoki natijalarini soxtalashtirish.

10.4. Pora berish - akademik xizmatlar uchun haq to'lash (yakka tartibda yoki boshqa shaxslar bilan birgalikda) taklif qilish yoki berish, agar bunday haq to'lanadigan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda belgilanmagan bo'lsa.

10.5. Boshqa odamga insofsiz akademik harakat qilishda yordam berish: plagiat, aldash yoki soxtalashtirish orqali.

V. Xodimlar uchun axloq standartlari

11. Ushbu standart adolatlilik, tenglik, o'zaro subordinatsiya tamoyillariga asoslanadi.

12. Xodimlar ushbu Kodeksda sanab o'tilgan tamoyillarga hamda quyidagilarga rioya qilishlari kerak:

12.1. Barcha xodimlar o'z faoliyatini amalga oshrishda universitetning uzoq muddatli maqsadlarini yodda tutib, o'z vazifalarini axloqiy va professional tarzda bajarishlari lozim;

12.2. Universitet xodimlari boshqalarga nisbatan zarar, jarohat olib keladigan harakatlar, buzuvchi xulq-atvor yoki tahdidlar qilishi ta'qiqlanadi;

12.3. Xodimlar ish joyida har qanday psixotrop moddalar, spirtli ichimliklar va giyohvand moddalarni ta'siri ostida bo'lishi qat'iyan taqiqlanadi;

12.4. O'zaro munosabatlarda sovg'a taqdim etish ta'qiqlanadi. Agar umummilliy bayram yuzasidan bo'lsa, belgilangan miqdorda kamida 3 kishi ishtirokida sovg'a taqdim etiladi;

12.5. Boshqa xodimlar to'g'risida ma'lumotlarni oshkor etish ta'qiqlanadi;

12.6. Xodimlar ish joyida umumiy qo'yilgan talablar asosida kiyinishlari shart. Ishga sport kiyimlari va jalb qiluvchi kiyimlar kiyimasliklari kerak;

12.7. O'z faoliyatini lavozim yo'riqnomasi va ichki hujjatlarda belgilangan lavozim vakolatlari doirasida amalga oshirish;

12.8. Normativ-huquqiy hujjat hamda idoraviy hujjatlarda belgilangan cheklashlar va taqiqlarga rioya qilish, o'z xizmat vazifalarini og'ishmay bajarish;

12.9. O'z xizmat vazifalarini vijdonan, yuksak kasbiy darajada bajarish;

12.10. Rahbariyat, yuqori organlarning o'z vakolatlari doirasida qabul qilgan qarorlari hamda bergan topshiriqlarini o'z vaqtida va sifatli bajarish.

VI. Manfaatlar to'qnashuvi va korrupsiyaga qarshi kurash

13. Universitet professor-o'qituvchisi, ishchi-xodimi yoki talaba o'ziga ma'lum bo'lgan manfaatlar to'qnashuvi yoki korrupsion holatlar to'g'risida iloji boricha tezroq bo'ysinuvidagi rahbariga axborot berishi kerak.

14. Universitet faoliyati bilan bog'liq munosabatlarda pora berish, olish va vositachilik qilish qat'iyan ta'qiqlanadi.

15. Korrupsiyaning nepotizm, favoritizm, kronizm, shofelik, ta'magirlik kabi ko'rinishlaridan chetda yurish.

16. O'z xizmat vazifalarini bajarishiga to'sqinlik qiluvchi biror-bir shaxsiy, mulkiy va boshqa manfaatlarning ta'siri bilan bog'liq bo'lgan xatti-harakatlarga barham berish.

VII. Yakuniy qoidalar

17. Kodeksning buzilishi ish tartibi qoidalariga muvofiq Odob-axloq komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi.

18. Kodeksni buzganlik uchun jazo choralari Odob-axloq komissiyasi tomonidan belgilab beriladi.

19. Kodeksga o'zgartirish yoki qo'shimchalar kiritish Universitet kengashi tomonidan tasdiqlanadi.

20. Kodeks universitet rasmiy veb-saytida ommaga e'lon qilinadi.

“Akademik axloq kodeksi” bilan tanishib chiqdim, unga rioya qilishni oz zimmamga olaman.

_kafedراس professor-o`qituvchilari!

[illegible]